

Symbolizm – cechy, przedstawiciele

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Leopold Staff, *Deszcz jesienny*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, wybór M. Jastrun, Wrocław 1963, s. 15.
- Źródło: Cyt. za: Maria Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1975, s. 17.
- Źródło: Stanisław Przybyszewski, *O „nową” sztukę*, [w:] Stanisław Przybyszewski, *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, oprac. M. Podraza-Kwiatkowska, Kraków 1977, s. 400.
- Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Łąka mistyczna*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 347.
- Źródło: Gustaw Daniłowski, *Okna*, [w:] J. Bajda, *Poezja drugiej połowy XIX wieku (pozytywizm - Młoda Polska). Antologia*, red. J. Kolbuszewskiego, Wrocław 2007, s. 382.
- Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 223.
- Źródło: Stéphane Mallarmé, *Okna*, [w:] tegoż, *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Miriam, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 55–56.
- Źródło: Émile Verhaeren, *Wiatrak*, [w:] tegoż, *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. M. Jastrun, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 197–198.
- Źródło: Paul Verlaine, *Moje zwykłe marzenie*, [w:] tegoż, *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Miriam, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 81.

- Stéphane Mallarmé, *Okna*, tłum. Miriam, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, wybór, wstęp M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 55–56.

Symbolizm – cechy, przedstawiciele

Gustave Moreau, *Herkules i Hydra lernejska*, 1875–1876

Źródło: Daderot, Wikimedia Commons, licencja: CC 0 1.0.

Co odróżnia sztukę od tego, co nią nie jest? Symboliści mieli odpowiedź na to pytanie – sztuka jest niejednoznaczna. Skoro tak, to czy jest w ogóle potrzebna? Zdaniem symbolistów sztuka umożliwia wyrażenie tego, na co nie ma określenia w języku. Dociera tam, gdzie zawodzi rozum. Pozwala dotknąć świata idei i zrozumieć własną duszę. Oczywiście tylko prawdziwa sztuka, a za taką uważali właśnie sztukę symboliczną.

Twoje cele

- Wskażesz podstawowe elementy poetyki symbolizmu oraz jego najważniejszych przedstawicieli.
- Rozpoznaś obecność środków poetyckich typowych dla symbolizmu w przykładowych wierszach.
- Sformułujesz własną definicję symbolu.
- Przekształcisz wieloznaczny tekst symbolistyczny w tekst o jednoznacznym przesłaniu.

Po pierwsze: nie nazywać

((Cyt. za: Maria Podraza-Kwiatkowska

Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski

Nazwać przedmiot, to zniszczyć trzy czwarte rozkoszy poetyckiej, jaką daje powolne odgadywanie; sugerować – oto ideał.

Źródło: Cyt. za: Maria Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1975, s. 17.

W tych słowach Stéphane Mallarmé ujął całą koncepcję poezji symbolistycznej. Po okresie dominacji tendencji **realistycznych** w literaturze, dążących do jak najwierniejszego odzwierciedlenia rzeczywistości, przyszedł czas przesilenia. Twórcy byli znużeni ukazywaniem okrucich codziennego życia przeciętnych ludzi i przyziemnych scenerii. Zapragnęli sięgnąć po tematy wymykające się **racjonalnemu** poznaniu, niemożliwe do opisanie w zwyczajny sposób. Zrezygnowali więc z przedstawiania rzeczywistości i postanowili zająć się sprawami ducha. Szczególnie interesowały ich wewnętrzne stany, które nie mają określenia w języku. Aby je wysłować, posługiwali się **symbolami**.

Symbol a alegoria

Eugène Delacroix, *Wolność wiodąca lud na barykady* (1830) – przykład alegorii.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Symbol to jeden z podstawowych środków stylistycznych pozwalających na mówienie nie wprost. Należy do nich również alegoria, od której symbol różni się tym, że nie ma z góry przypisanego znaczenia i jego interpretacja zależy od odbiorcy. Alegorią mądrości może być na przykład sowa, z kolei alegorią wolności jest półnaga kobieta z obrazu Eugène'a Delacroix *Wolność wiodąca lud na barykady*. Znaczenie tych wyobrażeń nie podlega wątpliwości. Inaczej w przypadku symbolu, który ma najczęściej wiele znaczeń. Ten sam motyw może oznaczać coś zupełnie odmiennego w zależności od dzieła. Symboliści wykorzystywali tę właściwość i tworzyli utwory niejednoznaczne, pełne niedopowiedzeń, których treść była jedynie sugerowana czytelnikowi.

Nierozdzielność symbolu

Sugestia

Tajemnica duszy

Słownik

ambra

używana w perfumach wydzielina przewodu pokarmowego kaszalota

benzoina

używany w perfumach organiczny związek chemiczny

mistycyzm

(gr. *μυστικός*, *mystikós*) termin określający różnorodne przeżycia religijne oparte na indywidualnej więzi z rzeczywistością pozazmysłową, Bogiem

onomatopeja

(gr. *ονομασποποιία*, *onomatopoiia*) środek stylistyczny oparty na wykorzystywaniu słów mających brzmienie zbliżone do opisywanego zjawiska dźwiękowego

piżmo

używana w perfumach wydzielina piżmowca syberyjskiego

racjonalizm

(łac. *ratio* – rozum) – postawa uznająca prymat nauki i rozumu nad uczuciami i wiarą

realizm

(fr. *réalisme*) – w literaturze prąd spopularyzowany w prozie II połowy XIX wieku, dążący do jak najwierniejszego odzwierciedlenia świata znanego czytelnikowi z codzienności. Realiści opisywali wydarzenia, bohaterów i ich egzystencję w sposób reprezentatywny dla przedstawianej w utworze grupy społecznej

sugestia

(łac. *suggestio*, fr. *suggestion*) – w literaturze rodzaj wypowiedzi pośredniej, polegającej na stosowaniu aluzji, aby wywołać u czytelnika określony nastrój, wzruszenie lub refleksję

symbol

gr. *symbolon* – wieloznaczny, postrzegany zmysłowo odpowiednik jakości niemających określenia w systemie językowym, opierający się na sugerowaniu wzruszeń i nastrojów, w przeciwieństwie do alegorii nie posiadający utrwalonego w kulturze znaczenia

synestezja

(gr. *synaísthēsis* – równoczesne postrzeganie) – środek stylistyczny polegający na przypisaniu określonemu zmysłowi wrażeń doświadczanych za pomocą innego zmysłu

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją. Wynotuj nazwiska francuskich symbolistów, cechy ich twórczości oraz przykłady wierszy.

Polecenie 2

Zastanów się i zapisz, którzy polscy poeci tworzyli w podobny sposób jak artyści przedstawieni w prezentacji. Odpowiedź uzasadnij.

Twórcy symbolizmu

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Którego z wymienionych poetów uznaje się za prekursora symbolizmu?

☐ Arthur Rimbaud

☐ Paul Verlaine

☐ Stéphane Mallarmé

☐ Charles Baudelaire

Ćwiczenie 2

Wśród podanych cech wskaż te, które można powiązać z symbolizmem.

☐ zwrot ku przeżyciom duchowym

☐ rozbudowana część opisowa

☐ sugerowanie nastrojów

☐ stosowanie hiperboli

☐ sztuka skierowana do odbiorcy masowego

☐ niejednoznaczność

Ćwiczenie 3

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz w tabeli P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

	P	F
Poezja symbolistyczna opierała się na sugerowaniu czytelnikowi określonego przestania wiersza.	☐	☐
Symboliści odnosili się sceptycznie do tematyki duchowości.	☐	☐
Paul Verlaine zwracał szczególną uwagę na walory brzmieniowe języka.	☐	☐
Symbol cechuje się tym, że nie można oddzielić jego zewnętrznej formy od treści, którą przekazuje.	☐	☐

Jaki środek poetycki został wykorzystany w zacytowanej strofie wiersza Kazimierza Przerwy-Tetmajera *Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej*?

((Kazimierz Przerwa-Tetmajer

Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej

Ponad doliną się rozwiesza srebrzystoturkusowa cisza nieba
w słonecznych skrach.

Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 223.

☐ alegoria

☐ paradoks

☐ synestezja

☐ onomatopeja

W wierszu *Moje zwykłe marzenie* Paul Verlaine opisał ideał kobiety. Wypisz wszystkie jej cechy, które – zgodnie z poetyką symbolizmu – nie zostały dookreślone.

((Paul Verlaine

Moje zwykłe marzenie

Śnię często – przejmująco, dziwnie – o nieznanej
Kobiecie. Ja ją kocham i kocha mnie ona.
Nigdy całkiem ta sama, ni całkiem zmieniona,
Kocha mnie i pojmuje, i goi me rany.

Bo ona mnie pojmuje! Serca mego ściany
Dla niej jednej przezrocze, zagadki zaślona
Dla niej jednej opada! Gdy skroń ma spocona,
Ona jedna ją chłodzi rosą łzy wylanej.

Krucze, lniane czy złote są jej włosy wiotkie?
Nie wiem. Imię? Pamiętam, że dźwięczne i słodkie
Jak imiona najdroższych wygnańców żywota.

Spojrzenie jej podobne posągów spojrzeniu,
A głosu dalekiego, cichego pieszczota
Ma dźwięk głosów kochanych, zmiłkłych w grobów cieniu.

Źródło: Paul Verlaine, *Moje zwykłe marzenie*, [w:] tegoż, *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Miriam, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 81.

Ćwiczenie 6

Sformułuj własną definicję symbolu.

Przeczytaj wiersz belgijskiego poety Emila Verhaerena (1855–1916). Napisz rozprawkę na 200 słów, w której odpowiesz na pytanie: Czy występujący w utworze wiatrak można uznać za symbol?

((Émile Verhaeren

Wiatrak

Wiatrak się wieczorami obraca powoli,
Na niebie pełnym smutku kręci się i kręci.
Żagiel, koloru winnych drożdży, bez pamięci
Jest słaby, ociężały smutny i bez woli.

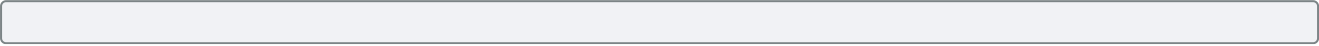
Od świtu te ramiona, jak skargi ramiona,
Wznoszą się, opadają; te ramiona, które
W powietrzu ciemnym znowu zwisają bezpióre
I w zupełnym milczeniu natury przyćmionej.

Zimowe odległości chorego dnia śpią tam,
Obłoki są zmęczone posępną podróżą,
Gęsty cień niskopiennych lasów, co się dłużą,
Koleiny za martwym ciągną horyzontem.

Na skrawku ziemi kilka chat z buka ciosanych
Wokół stawu przysiadło, mizernych i małych,
Lampa naftowa zawieszona u powały
Rzuca płomień przez okna i oświeca ściany.

I na równinie, co się sennie rozpościera,
Te ułomne chałupki z daleka utkwily
Swe kwadratowe ślepie tam, gdzie się bez siły
Stary wiatrak obraca i z wolna umiera.

Źródło: Émile Verhaeren, *Wiatrak*, [w:] tegoż, *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. M. Jastrun, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 197–198.

Napisz rozprawkę na 300 słów, w której porównasz ze sobą postawy, przeżycia i pragnienia wyrażane przez podmiot w wierszu Stéphane'a Mallarmégo *Okna* oraz w utworze o tym samym tytule autorstwa polskiego poety Gustawa Daniłowskiego.

((Stéphane Mallarmé

Okna

Znużon smutkiem szpitala i kadzidłem wstrętnym,
Co boje wśród banalnej firanek białości
Ku krzyżowi na murze nagim, obojętnym,
Konający prostuje czasem stare kości.

Zwłóczy się i – nie tyle, by rozgrzać swe padło,
Ile, by ujrzeć słońce na bruku – przyciska
Biały zarost i twarz swą kościstą, wybladłą,
Do szyb, gdzie blask wypala tęczowe zjawiska.

Usta wyschłe a żądne nieb, lazurów trunku,
Jak za młodu wdychały skarb, świeżość dziewczęcą,
Zatłuszczają w przeciągłym, gorzkim pocałunku
Ciepłe i lśniące tafle z radością zwierzęcą.

Pjany, żyje, zapomniał o olejach świętych,
Lekach, kaszlu, zegarze, łożu w ciemnym kącie...
A gdy wieczór krwią zboczy zręby dachów świętych,
Oko jego, na sytym światłem horyzoncie,

Widzi galery złote, piękne jak łabędzie,
Śpiące cicho na rzece z purpur i wonności
I kołyszące lśniące swych linii krawędzie
W ogromnej, wspomnieniami brzmieniowej gnuśności.

Tak ja, zdjęty niesmakiem, wstrętem do człowieka
Twardej duszy, co w szczęściu brodzi życie całe
I plugastwo rozkoszy zwiększyć się zacieka,
Aby je dać kobiecie karmiącej mu małe,

Pierzcham – i wszystkich okien czepiam się przebojem,
Gdzie tyłem się do życia staję, i z zachwytem
W ich szybach, zmytych rosy wiekuistej zdrojem,
Nieskończoności czystym ozłoconych świtem,

Przyglądam się – i nagle widzę się aniołem!
Mrę i – czy szybko sztuka, czy mistyka – szczytnie
Odradzam się, w diademie marzenia nad czołem,
Pod jakimś dawnym niebem, kędy piękno kwitnie!

Lecz biada! Rzeczywistość jest panem: jej tchnienie
I w tym pewnym schronieniu ściga mię i plami,
A gdy Głupota rzygnie nieczyste swe rdzenie,
Muszę śpiesznie zatykać nos przed lazurami.

Niepodobna-ż, o moje Ja, co znasz gorycze,
Rozbić szkło przez potworu zelżone wszeteczność,
I skrzydły bez piór wzbić się w sfery tajemnicze,
– Chociażby potem przyszło spadać całą wieczność?

Źródło: Stéphane Mallarmé, *Okna*, [w:] tegoż, *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Miriam, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 55–56.

((Gustaw Daniłowski

Okna

Mam cztery dziwne okna w moim domu:
Przez jedno patrzę smutnymi oczyma

Na bliskich ludzi rozproszone plemię,
Nad którym Pan Bóg błyskawicę gromu
W surowej dłoni ustawicznie trzyma.
Przez drugie widzę w mgły spowitą ziemię,
Tę dawną gwiazdę, zgaszoną w błocie,
Do której żywe istnienia się tulą,
Odkąd się stała z jasnej mroczną kulą,
Plamą błędzącą w błękitnym namiocie.
Przez trzecie śledzę głąb mego ducha
I widzę serce dzikie i podarte...
Lecz najdziwniejsze jest to okno czwarte,
Raczej nie okno, lecz framuga głucha,
Którą zamyka jakaś gęsta krata;
I tylko czasem przez szczeliny ciasne
Dochodzą oczu zarysy niejasne
Nieznanych światel, płynących z zaświata.
Gdy trzech poprzednich zmęczą mnie widoki,
Uciekam w czwarte i źrenicą suchą
Śledzę ciekawie tajemnicze mroki.
I mam przeczucia, którymi się łudzę,
Że śmierć, co widne, zatrzaśnie na głucho,
Kratę wsadzi w tej ciasnej framudze.

Źródło: Gustaw Daniłowski, *Okna*, [w:] J. Bajda, *Poezja drugiej połowy XIX wieku (pozytywizm - Młoda Polska)*.
Antologia, red. J. Kolbuszewskiego, Wrocław 2007, s. 382.

Praca domowa

Napisz krótki wiersz, w którym pojawi się symbol. Może nim być przedmiot codziennego użytku lub zwierzę. Pamiętaj, że symbol powinien być niejednoznaczny i tylko sugerować kryjącą się za nim treść.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Symbolizm – cechy, przedstawiciele

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

3) rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

3. korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

8. posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;

Lektura obowiązkowa

28) wybrane wiersze następujących poetów: Jan Kasprzowicz, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- określa różnicę między symbolem a alegorią,
- rozpoznaje środki poetyckie typowe dla symbolizmu w przykładowych wierszach, m.in. synestezję,
- interpretuje wiersze symbolistów,
- redaguje wypowiedź pisemną o charakterze argumentacyjnym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj” oraz „Prezentacja multimedialna”. Nauczyciel pyta uczniów, czy chcieliby przygotować rozszerzoną prezentację dotyczącą malarstwa symbolizmu (polskiego i europejskiego). Prezentacja może być także ilustrowana muzycznie.

Faza wprowadzająca:

1. Lekcja rozpoczyna się od prezentacji przygotowanej przez zainteresowanych uczniów. Po jej zakończeniu nauczyciel pyta, jakie cechy charakterystyczne zauważyli uczniowie w obrazach symbolistów. Jedna osoba notuje na tablicy propozycje pozostałych. Jedną ze wskazanych cech będzie zapewne niejednoznaczność.
2. Wyświetlenie na tablicy tematu i celów zajęć oraz wspólne z uczniami ustalenie kryteriów sukcesu.
3. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: nauczyciel prosi uczniów, by przypomnieli (na podst. informacji z e-materiału, własnej wiedzy, a także prezentacji) czym charakteryzuje się symbol i czym różni się od alegorii. Następnie pyta o przyczynę odejścia od realizmu w poezji Młodej Polski.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej prezentację z e-materiału, uczniowie wysłuchują nagrań towarzyszących prezentacji. Następnie, w parach, wykonują polecenia 1 i 2 z tej sekcji.
2. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia – 1-6 – i będą to robić wspólnie. Wybrana osoba czyta po kolei polecenia. Po każdym przeczytanym poleceniu nauczyciel daje uczniom określony czas na zastanowienie się, a następnie ochotnik udziela odpowiedzi. Reszta uczniów ustosunkowuje się do niej, proponując swoje pomysły. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej.
3. Ostatnim ćwiczeniem, które uczniowie wykonują w czasie lekcji, jest ćw. 7. Nie piszą jednak rozprawki (to może być dodatkowe zadanie domowe), lecz przygotowują argumenty, przy użyciu których odniosą się do pytania: Czy występujący w utworze wiatrak można uznać za symbol? Uczniowie mogą pracować w parach.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. W ramach zadania domowego uczniowie wykonują ćw. 8 z e-materiału. Uczniowie szczególnie zainteresowani mogą dodatkowo wykonać zadanie domowe z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- *Malarstwo polskiego symbolizmu*, culture.pl.

- Jean Moréas, *Symbolizm*, przeł. M. Żurowski, w: *Moderniści o sztuce*, wybór, oprac. i wstęp E. Grabska, Warszawa 1971.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Prezentacja multimedialna” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.